

~~№ 19 2151~~
0

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

У. С. Р. Р.

НАРОДНИЙ КОМІСАРІЯТ ЗЕМЕЛЬНИХ СПРАВ
ВІДДІЛ ПЕРЕСЕЛЕННЯ

ДАЛЕКИЙ СХІД

ПОРАДНИК ДЛЯ ХОДАКІВ
ТА ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ

М. ХАРКІВ

1928 р.

Пролетарі всіх країн, єдняйтеся!

У. С. Р. Р.

НАРОДНИЙ КОМІСАРІЯТ ЗЕМЕЛЬНИХ СПРАВ
ВІДДІЛ ПЕРЕСЕЛЕННЯ

ДАЛЕКИЙ СХІД

ПОРАДНИК ДЛЯ ХОДАКІВ ТА
ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ

м. ХАРКІВ
1928 р.

1-ша Раддрук. „Полтава-Поліграф“ № 922—1534.
Окрліт № 439 к-Полтава. . . Наклад: 7.000 прим.

ВСТУП

Історичні умови України, особливо в лісостеповій її частині, утворили велике аграрне перенаселення. Це перенаселення веде до дальшої здрібнілості—дрібіння господарства ще на менші частки, а значить і до зuboжіння значних шарів селянства. Зростання промисловости йде й буде йти, найближчих років, таким темпом, що ця промисловість не зможе поглинути вільні робочі руки селянські, що їх утворюється через перенаселення. Частину вільних рук селянських ця промисловість безумовно вбере в себе, а частину селянства буде втягнуто в сільське господарство шляхом переведення сільського господарства на інтенсивні *) культури. Але ці заходи найближчого часу не розв'яжуть питання аграрного перенаселення. Лишок населення України, якому не вистачає землі, на 1 січня 1928 року обчислюється в 5.300.000 чол.

В Союзі Радянських Республік є величезні простори землі і по цей час незайнятої і невикористаної під сільське господарство. Ці землі розкидано по Далекому Сході, Сибіру, Уралі та на Надволжі.

Щоб боротися з цим перенаселенням та щоб втягти вільні землі в господарчий обіг, уряд переводить планове добровільне переселення до вище-

*) „Інтенсивні культури“—рослини, що потребують значнішої і важчої праці, пильного обробітку з уживанням наукової практики та досвідів, рослини, що дають значно вищий прибуток, ніж зернові культури,—ці рослини здебільшого йдуть як сировина на фабрики та заводи, напр., цукровий буряк, тютюн і т. инш.

завзначених районів. Цього року за планом Союзного Уряду передбачається переселити з України 21.000 дворів або 105.000 душ. Далі, в міру підготовки фондів для переселення кількість переселенців що-року збільшуватиметься. Орієнтовно перспективним планом *) намічено за 10 років переселити за межі України коло 2.000.000 душ чоловічого та жіночого полу.

Щоб ходаки та переселенці добре познайомились з переселенськими районами—Народній Комісаріят Земельних Справ УСРР видає низку книжечок, де описується про округи та райони, куди можливо переселятися з України. В цих книжечках стисло викладено найважливіші та найпотрібніші відомості для переселенців.

Питання переселення дуже хвилюють селянство, та й нема чого дивуватися, бо, з одного боку, гостре безземелля, тіснота, безробіття гонять селянство до далеких невідомих йому країв, а з другого—звичка до свого рідного та інші причини приковують його до насидженого місця. Багато селян зривається з місця „самотеком“ поза планом та без відому земельних відділів, кидається на шукання кращих місць, де-б застосувати свою працю,—і часто з великими невдачами. Попадають ці селяни до тих місць, де вже заселено землі, або де землю ще не підготовлено до переселення. І от починаються злидні і горювання та поневіряння з одного місця на друге і кінець-кінцем вони доходять до цілковитого матеріяльного та фізичного виснаження й повертаються назад.

*) Перспективний план — це план на майбутнє, що розгортає обрії діяльності наступних років.

Тому, раніш ніж вирішувати питання про переселення, треба не аби як, а добре познайомитися з умовами переселення, з умовами життя, яке буде там на новому місці, перевірити свої матеріальні сили та фізичні можливості, вибрати надійного розторопного ходака, який насправді зміг би виїхати на місце переселення, познайомився-б з умовами життя на місці, а повернувшись, мав-би правильну та точну картину життя селянина на місці переселення. Треба твердо засвоїти всім переселенцям, що вдале переселення залежить іще і від добору ходака, і тому на цю обставину переселенцям треба звернути як-найсерйознішу увагу.

Якщо кожен селянин, що бажає переселитися, буде на всі боки зважувати це важливе питання і переселятися лише за плановим порядком, тоді завдання, що його поставила Радянська Держава — боротись з аграрним перенаселенням, та господарче опанування ще незаселеними землями—буде розв'язано.

Завідділом Переселення НКЗС УСРР *Попов.*

Що треба знати бажаючим переселитись на Далекий Схід.

1. Улаштування нового господарства в будь-якому місці, втім числі і на Далекому Сході, потребує упертої праці, виносливости та грошей.

Швидко та гарно можуть улаштуватись переселенці, що мають в складі родини не менш трьох дійсно здорових робітників, або ті що, об'єднані в переселенські товариства.

Необхідно мати власні кошти на переїзд, на харчі родині та на попереднє господарче устаткування.

Студа від 400 до 600 карбованців на родину дається кредитовими товариствами в місцях переселення після водворення, коли вся родина переїде на зарахований участок та почне на ньому влаштовувати господарство. Студа ця видається не вся зразу, а в 2—3 строки, чому вона може дати значну підтримку лише тоді, коли є запас власних коштів.

2. В ходяки треба вибирати людей грамотних, толкових, досвідних, чесних і тільки з тих, хто вирішив переселятись, а не з осіб, хто в переселенні зовсім не зацікавлений.

Вдача переселення часто залежить від ходяка.

Не треба гнатись за тим, щоб послати ходака від більшої кількості доручителів. Краще послати не більш як від 5—6 родин.

Треба дати ходакові досить коштів на проїзд в обидва кінці та на прожиття не менш як на 2¹/₂—3 місяці (з дорогою), щоб він мав змогу уважно, не поспішаючись, оглянути вільні вчастки в різних районах, придивитись до місцевих умов життя та провадження господарства.

Часто через нехватку коштів, ходак повертається або зовсім без зарахування земель, або зараховує найближчий від залізниці вчасток, який зовсім не підходящий для його доручителів, через те що не мав змоги оглянути другі кращі вчастки, що знаходяться або далше від залізниці, або в другім переселенському підрайоні.

Грошової допомоги ходакам ніхто не дає, а також їм не дається ніякої ссуди.

Віддаленість переселенських районів один від другого на Далекому Сході велика.

Не слід доручати ходакам зараховувати землю тільки в певному місці, тому що там вільних вчастків може не бути, а в других кращих місцях, не зазначених доручителями, будуть вільні вчастки.

Треба надати ходакові більшої самостійности що до вибору вчастків та дозволити зараховувати, окремим родинам доручителів, навіть в різних місцях.†

3. Переселенцям не слід брати з собою лишнього вантажу.

Сільсько-господарчі знаряддя та машини можна придбати в місцях оселення в розстрочку в Держгоспсклепах та через кредитові товариства.

Насіння, що його привозять переселенці, часто буває не здатне до місцевих умов.

4. Ходаки та переселенці повинні мати з собою переселенські свідоцтва, що їх видають з місць виходу земустанови, без яких неможливо зарахувати вчасток та оселитись.

5. Передача ходацьких та переселенських і проїзних документів другим особам є не дійсна і не законна, яка тягне до відповідальности так того, що передав, як і того, що їх одержав.

6. Подрібні відомості про вчастки на Далекому Сході, що їх відчинено для переселення в 1928 році, та про умови господарювання, довідки про ціни на худобу та хліб ходаки і переселенці можуть одержати на Іркуцькому переселенському пункті, де мається довідкове бюро та показний музей. Там представники Далеко-Східніх переселенських партій дадуть подрібні вказівки по всім питанням, що цікавлять переселенців.

Не слід вірити різним повідомленням про Далекий Схід не тільки в дорозі, а й на місцях оселення, тому що трапляються

випадки, що місцеві мешканці нарочито залякують переселенців та ходаків з тих міркувань, що коли менше буде переселенців, то їм більше залишиться землі.

В місцях оселення за всякими довідками та необхідними відомостями слід звертатись до переселенських агентів, або до завідателів оселенням та влаштуванням переселенців. (Зав. переселенськими підрайонами).

Далекосхідній край починається від озера Байкал і продовжується до Тихого океану. В складі краю є 9 округ: 1. Читинська, 2. Сретінська, 3. Алдано-Зейська, 4. Амурська, 5. Хабаровська, 6. Миколаївська на Амурі, 7. Владивостоцька, 8. Сахалінська та 9. Камчатська.

Далекий Схід зовсім не однаковий за власними сільсько-господарськими умовами. Є райони зовсім не здатні для хліборобства—гірні хребти, покрити глухою тайгою, або снігами. але є й інші місця, де дуже добре може влаштуватись переселенець.

Далекий Схід в цілому уявляє собою величезний та найбагатший край, в якому досить рибальських, гірних та лісових багатств.

Клімат, ґрунт та рослинність Д. С. дуже різноманітні.

Поруч із суворюю, виключно північною природою й рослинністю щодо цієї природи,— є місця, де спіє риж, виноград та другі рослини, які ростуть тільки в теплих країнах.

Тако-ж різноманітні тварини на Далекому Сході: бурий відмідь, соболь, північний олінь, що засвоєні холодним місцевостям, і тут-же є тигр, енот, п'ятнистий олінь, фазан, що водяться в теплих країнах.

Врожайність

Врожайність на Д. Сході, не дивлячись на дуже погану обробку землі, погане насіння, несталість молодих, незміцнених господарств, всеж більш ніж врожаї Європейської частини Союзу.

Пересічна за 10 років урожайність на Далекому Сході, порівнюючи з Європейською частиною Союзу, така:

Пшениця на Далекому Сході 53 пуди, а в Європейській частині—41 пуд.

Ячмінь на Д. Сході—57 пуд, а в Європейській частині—47 пуд.

Гречка на Д. Сході—45 пуд., а в Європейській частині—27 пуд.; Овес на Д. Сході—69 пуд., а в Європейській частині—44 пуди.

Співвідношення культур по площі посіву на Д. Сході таке: Пшениця 40%, овес—32%, жито—8%, ячмінь—0,5%, кукурудза—0,9%, риж—0,8%, картопля—2,7%, конопля—2,6%, боби—1%, китайські культури—1,8%.

Влаштування переселенців на Далекому Сході

Для влаштування переселенців на Далекому Сході необхідно мати на перше устаткування свої кошти, приблизно за таким

розрахунком: на переїзд родини до зачисленого в частку на Далекому Сході з перевозкою речей від залізниці, з харчами в дорозі— мало не 150 карб., на будівлю хати з безплатно відпущеного лісу, нарубленого й вивезеного своїми силами— мало не 150 карб., на купівлю двох коней з возом та збруєю— 350 карб., корова— 100 карб., дрібна худоба та птиця— 35 карб., плуг— 45 карб., зуб'я для 2-х борін— 20 карб., насіння для поля та городу— 35 карб., а всього на перше встаткування й харчування до врожаю потрібно біля 1000 карб. Позику переселенець може одержати від 400 до 600 карб., таким чином, переселенській родині треба мати власних коштів не менш 500—600 карб. Плуги та сільсько-господарчі знаряддя краще придбати по приїзді на місце, оскільки реманент, що вживається по місцю вихода, не придатній для Далекосхідних ґрунтів. Сільсько-господарчі знаряддя можна придбати за готівку або в рахунок позики в філіях Держсільгоспсклепу або через кредитові товариства. Реманент, що був уже в роботі, можна придбати у місцевих селян. Звичайну селянську худобу привозити не слід через те, що вона може не витримати нових кліматичних умов і перевозки. Коней можна придбати в дорозі в Забайкаллі чи на місці. Про ціни коней та про місця, де їх можна придбати, належить довідатися в Іркуцькому переселенському пункті. Насіння на

посів також належить придбати по приїзді до району оселення. Пересічні ціни на головні продукти сільського господарства на Далекому Сході в округах Амурській, Владивостоцькій та Хабаровській були такі:

На Амурі		В Примор'ї	
Пшен. від 1 крб. 50	— 1 — 60 к. за п.	від 1 — 60 к. до 2 крб. 40 к.	за п.
Яриця . . .	1 крб.	1 — 15 к. — 1	— 60 к.
Овес . . .	1 крб.	1 — — 1 —	30 к.
Гречка . . .	60 — 80 к.	65 к. — 1	
Просо . . .	70 — 80 к.	1 — — 1 —	30 к.
Соняшник	2 крб. — 3 крб.	— — —	
Картопля	25 — 45 к.	30 к. — —	50 к.

Для успішного влаштування на новому місці велике значіння має, що було вже раніш зазначено, робочий склад родини. Коли в родині мається 3 дорослих робітника, то буде легше влаштуватись на місці й знайти заробіток. Добре також мати в родині чоловіка, який знає яке-небудь ремесло чи майстерство; коваль, слюсар, пічник, лимар, сапожник, кравець—найдуть собі вірний заробіток.

АМУРСЬКА ОКРУГА

Кордони та простір

Амурська округа міститься на північно-заході з Алдано-Зейською округою, на півночі з Якутською Республікою, на сході з Хабарівською округою та з півдня з Китаєм, від якого відмежовує його ріка Амур: лівий беріг Радянський, правий - Китайський. Амурська округа займає площу в 21.646.000 десятин.

Упорядження, поверхня

Амурська округа переважно складається з узгір'я. Високі гори лежать тільки на півночі на кордоні з Якутською Республікою, східну частину округи прорізає з півночі на південь Буреїнський хребет. Відлоги цих гір, як і самі хребти, не високі. Поміж горами лежать узгір'я прорізані низовинами, по яких течуть багато рік, річок та струмків. Найбільші низовини округи Зее-Буреїнська та Середне-Амурська.

Ріки

Головна ріка округи—Амур; утворюється вона від злиття рік Шілки та Аргуні на межі Забайкалля. Довжина Амура, починаючи від цих рік до Великого океану—2.800 верст, по Амурській же окрузі Амур

тече на протягу біля 850 верст і на всьому цьому просторі він судоходний. В ріку Амур в межах округи впадає багато притоків; найбільші з них—ріки Зея та Бурея. Зея впадає в Амур біля м. Благовіщенська. Судоходна вона на 900 верст, починаючи від Благовіщенська. Ріка Бурея впадає в Амур на 280 верст нижче м. Благовіщенська; судоходна вона в середню воду на 400 верст, починаючи від устя. Менш значні притоки, що впадають в Амур в середній течії—Завітая, Архара, Біджан. Вони не судоходні, але придатні для сплаву лісу й служать постійним джерелом водопостачання, не замерзають навіть в самі суворі зими. З великої більшости притоків р. Зеї—найбільш значними р. Селемджа, яка впадає в р. Зею на 270 верст від устя. Ріка Селемджа судноходна в середню воду до пос. Екимчана на 300 верст від устя.

Клімат

Зима в Амурській окрузі холодна, але малосніжна; продовжується вона біля 5 місяців від кінця листопада до квітня. Початок і кінець зими вітряний і з снігом, середина тиха, метелиць не має, погода ясна з яскравими соняшними днями. В Зеї-Буреїнській низовині в околицях м. Благовіщенська снігу буває так мало, що іноді всю зиму тут приходиться їздити на колесах,

Більш снігу випадає в місцях гористих та лісових. Морози бувають досить сильні, але люди й худоба переносять їх легше ніж в Європейській частині союзу через те, що зимове повітря тут значно сухіше й не буває різких вітрів. Відлиг зимою зовсім не буває.

Весна в Амурській окрузі, звичайно, починається в кінці квітня. Весняної повіди рік тут не буває. Амур очищується від льоду в 5-8 днів в перших числах травня. Трава появляється в другій половині травня, орати рідко починають раніш 23 квітня. Весна продовжується до початку червня. В червні спека доходить до 28° в затінку, ночі прохолодні. В липні починаються часті дощі, які продовжуються до кінця серпня. Від великих дощів де-які ріки переповнюються й в низьких берегах розливаються. Літня повідь рік Зеї та Селемджи була в де-які роки настільки велика, що затоплювала прибережні селища й причинила багато збитків. Вода піднімається хутко, але разом з тим хутко й спадає. В Зеї-Буреїнській рівнині в околицях Благовіщенська іней й тумани починаються в другій половині вересня.

Грунт та покрів

Завдяки великій кількості теплих соняшних днів і великим опадам за літо, рослинність, в тому числі й збіжжя, пишні й досягають великого росту. Іноді дощі

до кінця літа зтягуються й заважають уборці збіжжя. Грунти найбільш придатні для хліборобства, як по легкості їх розробки, так і по їх плідоріддю зустрічаються в долинах головних рік Амурської округи—грунти ці наносні—мулуватопісчані. З ґрунтів, що знаходяться по вододілу, найкращими є ґрунти Зеї-Буреїнської рівнини, особливо в її південно-західній частині.

В Тамбовському та Івановському районах верстви чорнозему досягають до 8 верш. глибини й в сирому вигляді дуже подібні на чорнозем Європейської частини Союзу. Під пахотними верствами цих ґрунтів залягає глибокий пласт глини, який погано пропускає воду, через що коли бувають дощі, земля дуже розкисає, робиться липкою й важкою для обробки. Найбільш плідорідні й легкі для обробки ґрунти бувають покриті орішником. За другі по якості, також родючі, вважаються землі з під чорної берези. Значно гірші, але цілком придатні для хліборобства землі з під білої берези. Найбільш бідними ґрунтами вважаються з під листвяниці. Селяне старожіли й переселенці в теперешній час зусилено орють землю заняту чорноберезником, полуболотні землі покриті тальником і кустарниковою березою. Ці землі на протязі шости літ з року в рік приносять добрий високий врожай. За весь час існування хліборобства в окрузі тут не було повного неврожаю, що

часто буває в деяких місцевостях Європейської частини Союзу і в Сибіру. Навіть погані врожаї тут рідке й неповсемістне явище.

Рослинність

Рослинність Амурської округи різноманітна. На півдні округи, а також на берегах великих рік переважно трав'яна рослинність сухих луків; на півночі й в горах—ліса (по увалах) й болота.

З деревинних пород зустрічаються: хвойні—ялина, сосна, сибірська піхта, кедр, листвяниця; листвяні—біла й чорна береза, кльон, липа, вязь (ільм), ясен, тополя, осина, сибірська яблуня, черемуха, іва, бархатне дерево та інші. Хвойні породи переважно на півночі й в горах, листвяні на півдні. Багато різноманітних кустарників: орішина, дикий виноград, бузина, смородина, малина та інші. Трави тут теж різноманітні, по харчовій якості уступають травам сухих полів і заливних луків Європейської частини Союзу. Головна складова частина Амурського сіна—вейники (по місцевому пирей), які місцями так розростаються, що в них може чоловік схватись з головою. Краще сіно отримується з сухих луків, де преобладає квіткова рослинність, особливо вязимі, мишні горошки та різні бобові, а також з залежей (залишених пашей), де росте головним чином пирей.

Ліса

Лісів в Амурській окрузі багато, але здорові цінні ліса в теперешній час збереглись в місцях віддалених від населених місць. В більш населеній частині округи Зеї-Буреїнській ровнині лісів зараз майже не має. Ця частина округи своїми рівнинами нагадує степові округи України.

Населення

За переписом 1926 року населення округи нараховувалось в 395.461 людину. Головну кількість населення складають росіяни та українці. З чужоземних громадян в окрузі в містах живе багато китайців, які займаються дрібною торгівлею, ремеслом, працюють на золотих промислах. Корейці орендують землі у Держави та селян і займаються, головним чином, городництвом. Заселення округи почалось з 1857 року.

Сільське господарство

Сільське населення Амурської округи займається, головним чином, хліборобством: їм живуть як старожили і кол. козаки, так і переселенці. За останні роки сільське населення почало займатись скотарством, особливо в Зазейському центральному районі, в Тамбовському та Івановському районах.

Що сіють

Сіють в Амурській окрузі майже виключно ярину. Осимі сіють дуже мало, оскільки вони тут не скрізь і не кожен рік вдаються. З ярини сіють: пшеницю, ярове жито (по місцевому ярицю) та овес. Це головні хліба. Більш всього сіють пшеницю, далі овес і ще менше ярове жито. За останні роки селяне стали все більш і більш сіяти ярицю, оскільки урожайність пшениці становилась не стійкою. Всеж-ж головною хлібною рослинністю в окрузі являється пшениця. Ціниться вона в півтора рази дорожче яриці. З других зернових хлібів в Амурській окрузі сіють: ячмінь, просо й гречку. В невеликій кількості для власних потреб сіють льон і коноплю. Поширюються, особливо в районах Тамбовському та Івановському, посіви соняшників для виробу масла як для власного вжитку, так і для продажу. Картопля розповсюджена скрізь як на огородах, так і на полях. В Зеї-Буреїнській рівнині й в де-яких інших районах розводять кавуни, гарбузи й дині. За останні три-чотири роки населення почало сіяти китайські масляничні та кормові боби. На південно-східній частині округи в Хінгано-Архаринському районі почали сіяти, головним чином корейці—риж, який там дає добрі врожаї.

Засівних трав на полях селяне майже не сіють. Де-які засівні трави, наприклад,

конюшина, в окрузі не вдаються й вимерзають. Але є такі, що зими переносять гарно й дають добрі врожаї, наприклад, костер і інш.

Як ведеться польове господарство

В центральному старожицькому районі (Тамбовський та Івановський райони) цілинних земель мало. Землю парють (залишають під пар) на протязі одного року, а потім її засівають від 2 до 5 років підряд. Після цього знов парують і т. д. В решті районів цілинних зовсім не розораних земель поки ще дуже багато. В цих районах ведеться переложне господарство. Тут після підняття цілини де-кілька років підряд на одному й тому ж участкові висівають спочатку пшеницю або ярицю, а потім овес. Після 6—8 років неперервного засіву, рілля виснажується й засмічується. Таку ріллю селяне закидають в перелог, щоб вона набрала сили. Чим цілинних земель менше в господарстві й чим їх важче розробляти знову, тим скоріше перелог поступає під засів. На старих перелогах, звичайно, косять сіно гарної якості.

Як та чим обробляють землю

Ґрунти Амурської округи, головним чином, важкі суглинисті й глинисті, чому обробці вони піддаються з великими труднощами. Так для підняття й розорання цілини,

як і для розорання перелогів та м'якої давно розораної землі в Амурській окрузі селяне вживають плуги американських заводів з твердою закалкою криці на полицях.

Такі плуги заводів Діра й Кінгмана під назвою (марками) „Змейка“ й „Козуля“.

Для підняття цілини в спеціальний американський плуг „Змейку“ з довгою гвинтовою полицею впрягають 5—6 кріпких коней, розорання перелогів подекуди легше: тут досить 4 і, навіть, 3 коней; для розорання м'якої землі необхідно 2—3 коней. Переселенцям в перші роки прийдеться супрягатись і спільно піднімати цілину і, навіть, спільно орати й в наступні роки. Борони в Амурській окрузі вживають виключно з залізними зуб'ями.

В великому ході дискові борони. За останні роки появились в окрузі трактори „Фордзон“, які з успіхом пристосовуються для розорання цілинних та переложних земель. Число тракторів щорічно збільшується. Утворюються спеціальні машинові товариства, які на пільгових умовах одержують трактори. Трактори стали пристосовуватись для підготовки переселенських участків.

Порядок засіву

Весни в Амурській окрузі звичайно сухі, чому ранні засіви яриці й пшениці повсюдно дають хороші врожаї. З цих культур

і починається засів. Засіви вівса добре вдаються лише при середніх з 15 травня (нового стилю), засівах, коли овес при своєму дальнішому зростові попадає під дощовий період. Відсіявшись із пшеницею й ярицею, приступають до засіву ячменю, льону, а потім вівса й проса. Останніми сіють гречку й овес на зелений корм (так звану зеленку). Переселенцям не слід привозити з собою насіння з місць виходу; краще купувати їх на місці оселення, тому що привозні насіння в незвичному для них кліматі не завжди дають добрі врожаї.

Збір врожаю

Збір врожаю, звичайно, починається в початку серпня, а в більш північних районах в середніх числах серпня. Раніш усіх культур поспівають яриця, за нею пшениця й ячмінь, а після них овес, гречка й інші культури. Коротке літо, часто під час збору дощове (мокре), коли кожна година дорога, а також і недостача робочих рук при великих засівах примушують амурського селянина користуватись при зборі врожаю машинами, снопов'язалками й жатками самоскидками.

Ринки збуту збіжжя й ціни

Головними пунктами збуту являються м. Благовіщенськ та ряд станцій по залізниці: Бочкарьово (м. Олександрівськ), Верхне-Біла, Катеринославка, Завитая та ряд

пристаней по Амуру: Константиновка, Поярково та інш., де маються заготовчі пункти. Частина лишків збіжжя сільського населення споживається міським населенням округи, а також населенням, що заняте на золотопромисловості й інших промислах. Значна частина врожаю вивозиться за межі Амурської округи в сусідні округи Примор'я та Забайкалля, де не вистачає свого хліба та корму для худоби. Пересічні ціни за останні роки в загальному такі: пшениця від 1 крб. 30 к. до 1 крб. 70 к. за пуд., і яриця (жито) від 85 к. до 1 крб. 25 к. за пуд. і овес од 40 к. до 90 к. за пуд.

Луки та вигони

Сіножаті розташовані так по рівнинах річок та других низьких місцях, як і по увалах та горбах. Кращими луками вважаються суходольні, що розташовані на підвищених місцях, по краях ложбин та по високих горбах в низинах. Заболочені луки зустрічаються часто. Після осушення канавами вони значно поліпшуються.

Сіножать починається, звичайно, в середині липня. Врожаї сіна вельми різноманітні від 70—200 пудів з десятини. Вигонами для худоби служать всі вгіддя крім площ, що розорані та призначені для сіножаті. Звичайно, під вигон відводиться земля, що прилягає до села, яка обноситься горожею „поскотина“.

Городництво

В городах більш усього розводять картоплю, капусту та огірки, менш буряк, моркву, редьку, ріпу. Майже в кожному городі маються гарбузи, дині, кавуни, баклажани, особливо в південній частині округи.

Найбільш сприятливі умови для городних овочів в південній частині (теплій) округи, але й у північних частинах овочі дають хороші врожаї.

Кращими для городів вважаються прирічні долини с мулковатими та супісчаними ґрунтами.

Бджільництво

Бджільництво в Амурській окрузі почало сильно розвиватись за останні роки. По ріках Бурсі, Архарі та в районі Малого Хингана бджільництво стає майже для більшости господарств головним заняттям. Тут воно має промислове значіння в зв'язку з великою наявністю медоносної рослинности, особливо липи. Бджільництво розгортається й в центральному старожицькому районі, але тут воно має значіння, як підмога в господарстві.

Скотарство

Скотарство в Амурській окрузі дуже розвинуто. Забезпеченість робочою худобою сільського населення тут вище, ніж в Европ. частині Союзу; на одне господарство припадає 2—3 робоч. коня. Більш

всього на Амурі коней монгольського походження, але є також російські важковози (битюги), рисаки, англійські важковози та скакуни. Монголки невеликого росту (2 арш.), дуже вітривалі, невибагливі. Ціни на коней від 150 до 250 крб.; середній кінь коштує 150—200 крб. на місці. Для переселенців організована закупівля коней в Забайкаллі через кооперацію по цінах значно нижчих від ринкових. Рогата худоба уявляє помість багатьох культурних порід з місцевою худобою монгольської породи. Симентальна порода зустрічається часто. Місцева худоба не особливо дрібна, добре роздоюється: є корови місцевої породи, що дають на рік до 250 пудів молока. Пересічно на кожне господарство в окрузі приходиться 3—4 голови рогатої худоби. Ціна корови від 100 до 180 крб. Свинарство в окрузі бистро розгортається. Свині переважно маньджурські, поліпшених пород мало; убійна вага місцевої свині 5—6 пудів. Сильно також за останні роки росте вівчарство. Вівці переважно курдючні, називаються вони „амурським курдюком“.

Пристосувались до місцевого клімату ввезені сюди тонкокрунні вівці. Стрижуть овець 1—2 рази на рік: весною та літом. Вовни вони дають до 7 фунтів, а тонкорунні до 13 фунтів; убійна вага вівці (місцевої) до 2 пудів. Утримується худоба погано; теплих хлівів майже не має. Зимою

худобу більшою частиною утримують в закритих та незакритих загонах. Літом худоба пасеться на вигонах, переважно на перепогах, куди її випускають з половини травня.

Промисли

Сільське населення округи поруч з хліборобством займається також промислами. Лісовий промисел, ізвоз, полювання та рибальство з'являються основним засобом існування більшості населення малозаселених, віддалених від центрального хліборобського району місцевостей. В селах, що розташовані поблизу лінії залізниць та по судоходних та сплавних річках, мешканці заготовлюють для залізниці та для міст дрова, шпали, стройовий ліс. Такими лісними промислами, як смолокуріння, вижигання вугілля, вигонка дьогтю, смоли, заготівля обіддів, колес, полоззів, дуг займаються мало, тільки окремі господарства.

Фурманування

Для багатьох мешканців фурманування— велика підмога до хліборобства. Доставляються вантажі на копальні зі станцій та пристаней. З розвитком золотопромисловости фурманний промисел почне підсилюватись.

Полювання

Із звірів в Амурській окрузі промислове значіння мають: білка, олінь, дика коза, лисиця, ведмідь, рись, вовк, куниця, хорьок,

амурський янот, песець, зустрічаються горностай та соболь.

Пушнина має постійний збут через кооперацію. В багатьох місцях округи, особливо в віддалених лісних районах, полювання служить великою підмогою в господарстві.

Рибальство

Рибним промислом в окрузі займаються мало й тільки як підсобно до хліборобства. В річках та озерах округи ловляться щука, сазан, карась, сиг, лещ та інш., осетер та білуга попадаються рідко.

Скільки землі надається переселенцю

В Амурській окрузі переселенці наділюються землею з розрахунку не менш як $5^{1/2}$ гектарів (5 десятин) вдобної землі на їдця, що складає на господарство 25—30 десятин. В лісових місцевостях до числа вдобних земель відносяться й заліснені обшири, якщо після розчистки вони придатні під рілля та посіви. Крім зазначеної норми до поділу включається деяка кількість невдобних земель, що непридатні під рілля та посіви.

На яких землях упорядковуються переселенські вчастки

Переселенські вчастки утворюються на земельних лишках старожилого та козачого населення, на переселенських участках до революційного часу, що зараз переупорядковуються, та на Держфонді.

Хто керує переселенською справою

На всім Далекім Сході переселенською справою керує Далекосхідне Переселенське Районове Правління в м. Хабаровські. В Амурській та Зее-Алданській округах переселенською справою керує Амурська Переселенська партія в м. Благовіщенські. Зачислення водворення (оселення) та впорядкування переселенців провадиться безпосередньо завідуючим водворенням і впорядкуванням переселенців в окремих переселенських підрайонах. До цих завідуючих підрайонами ходаки та переселенці мусять звертатись по всіх справах залічення та оселення.

Переселенські підрайони в Амурській партії такі:

1) Ульмінський на ст. Мухинській, Усурійської залізниці; (із цього підрайону передбачалось виділити новий підрайон Тигдинський—на ст. Тигда, Усурійської зал.).

2) Бочкарівський—ст. Бочкарево (м. Олександрівське) Усурійської зал.

Передбачається перевести цей підрайон зі ст. Бочкарева в с. Тарбагатай Олександрівського району).

3) Мазанівський—в селі Мазанові, Мазанівського району (від ст. Свободная, Усур. зал.) пристань на річці Зеї.

4) Благовіщенський—в м. Благовіщенські.

5) Завитинський—на ст. Завитая, Усур. зал.

6) Хінгано-Архаринський—на ст. Архара, Усур. зал.

У всіх зазначених підрайонах провадитиметься залічення на вільних участках до заповнення їх. Відомості про підрайони, де є вільні вчастки, даються на Іркуцькім Переселенськім пункті; при останньому існує бюро повідомлення (інформаційне) для ходаків і показний музей Далекого Сходу. В цім бюрі всім ходакам треба зареєструватись для дальшого направлення їх в один із Переселенських підрайонів Амура, Примор'я або Забайкалля.

Характер участків, що накреслені до залічення

По весні 1928 року накреслюється відкрити під залічення вчастки: в Завитинськім переселенськім Підрайоні— в Михайлівськім районі—степового характеру; Завитинськім районі—лісостепові.

В Хінгано-Архаринськім Переселенськім Підрайоні і в районі—лісостепові.

В Бочкарівськім Переселенськім Підрайоні: в Олександрівськім районі— степові; в Свободнінськім—лісостепові.

В Мазанівськім Переселенськім Підрайоні: в районі—лісові по річці Зеї.

В Ульмінськім Переселенськім Підрайоні: в Тигдинськім районі Алдано-Зейської округи—таежні і розташовані не дальш як на 25 верст від лінії залізниці.

ПРИМОР'Я

Округи: Владивостоцька, Хабаровська та Миколаївська

Межі

Під назвою Примор'я об'єднуються округи: Владивостоцька, Хабаровська та Миколаївська.

На Півдні Примор'я межується з Кореєю, на Заході—кряжами, північною частиною озера Ханки й дальш рікою Усурі—з Китаєм; на півночі—з Якутською А. С. Р. Р.

Примор'я охоплює величезні простори мало не 55.000.000 десятин.

Населення

В останню перепись 1926 року кількість усього населення Владивостоцької округи—571.703 душі; Хабаровської—188.265; Миколаївської—35.373. Більшість населення складають росіяни та українці. За останні роки дуже збільшилось корейців (більш 120.000 люд.), що займаються хліборобством. Китайці займаються городництвом, торгівлею, майстерством. Здавна на Примор'ї живуть, головним чином на Амурі, гольди, тунгузи, орочени, гіляки та інш. Заселення Примор'я почалось з шостидесятих років минулого століття. З переселенців більш над усього українців.

Характер місцевости

Великий простір Примор'я займають гори (Сопки). Головний горний кряж „Сіхоте Алінь“. З гір біжить багато великих та малих рік. Найбільша ріка в Примор'ї Амур, потім р. Усурі, що біля Хабарівська вливається в Амур. За назвою цієї ріки, й весь край зветься „Усурійський“. Південна частина його зветься також Зеленим Клином, де є озеро Ханка. Інші значні ріки: Хор, Бікін, Іман з Ваком, Кія, Даубіхе, Сунгач та інш.

Клімат

Клімат в Примор'ї різний. На північ (Миколаївська округа) весна пізня, літо коротке та сухе, дощів мало, снігу в зиму багато.

На південь в Усурійському краю — зима помірна з вітрами. Снігу мало. Весна з квітня. Літо довге, тепле. Багато випада дощів у липні та серпні.

Повіддя

У наслідок горовитої місцевости дощева вода швидко збіга в ріки, які виходять із берегів, розливаються, приносячи біди господарствам, що розташовані в долинах рік. Велика повідь була в минулому 1927 році в серпні місяці в Владивостоцькій та Хабарівській округах. Щоб уникнути повіддя, переселенцям треба вибирати для садіб високі місця, подалі від річок; а оранки заводити на таких місцях, куди вода не досягає в повіддя. Корисніш затратити зайвий труд на

розчистку таких місць із під лісу, ніж улаштувати поле в чистому місці біля ріки й ризикувати утратою врожаю в повіддя.

Осінь — суха й соняшна. Зазимки — к жовтню (нов. стиля).

У наслідок вогкого клімату улітку неврожаїв від посухи в Примор'ї не буває. В останні роки селяни починають заводити озимі посіви, що дають добрі врожаї, особливо в місцях, що захищені від вітру, де в зиму сніг не здувається. Озимий хліб поспіва рано й його можна збирати до початку літніх розливів річок.

Ґрунти

Ґрунти в Примор'ї в річних долинах на-носні, мулкувати та мулкувато-піскові; ці ґрунти родючі, дають без спочинку протягом декілька років врожаї. На високих місцях, по вибогах (увалах) лежать свіжі глинкуваті ґрунти, що накриті шаром перегною завтовшки 2—3 вершки. Збіжжя та городина на цих ґрунтах родиться добре. Трапляється часто в глинкуватих ґрунтах камні, особливо на крутовинах. Родючість ґрунтів збільшується на південь. Трапляються забагнені місця, що поросли кочками. Як що на них спалити траву та добре переорати, забагненність зникає й утворюється рілля. Таким чином були утворені деякі старожильчеські селення — тепер хлібородні.

Рослинність

Здебільша частина Примор'я покрита лісами більш на північ, менш на південь, де біля Микола-Усурійська та Озера Ханка майже весь ліс знищений вогнем і сокирою пересенцями, що прийшли сюди раніш; тепер там за лісом їздять надто за 60—80 верств.

На півдні переважно листвяний ліс, на півночі—чатинний. Породи чатинних такі: кедр, листвяниця, піхта, ялиця; сосна зустрічається рідко. Кедр є промисловий ліс; кращі сорта його йдуть за кордон. Листвяна порода така: біла й чорна береза, осина, клен, липа, берест, ясен, дуб, ільм, вільха, сокорина (чорний тополь), черемуха, дика яблуня, груша, бархат (корковий дуб), горіхове дерево. З кущевих росте малина, порічка, боярка, голубиця, брусниця, ліщина. В хащах багато дикого червоного винограду, з якого готується вино. Трави тут найрізноманітніші, на мокрих луках переважають осока, а на сухих—пирей з примішкою дикого горошку.

У наслідок сирого й удушного літку трави підіймаються вище людського зросту і в дощ лягають, підпрівають; сіно буває тоді темне, жорстке. На місцях, що поросли грудками та чагарником, селяни ранком по весні підготовують собі покоси, випалюють грудки й чагарник; після цього, особливо коли випалювання повторити дві, або три весні, трави бувають рясні й поживні.

Звірина та птахи

У Примор'ї поводиться найрізноманітніша звірина. птах та риба, що властивні як холодним, так і жарким країнам. Починаючи з тигрів, яких небагато, тут багато ведмедів рудих та мурашкоїдів, сайгаків, кабанів, кабарги, вовків, вевірок, лисиць, росомох; менше оленя, ізюбря, видри, барсука, соболя, янота та інш.

За коштовну звірину вважаються плямистий олень та ізюбр, в яких молоді й ще не стверділі роги (обо як вони тут називаються) „панти“, дуже високо коштуються китайцями від 150—300 карб. за двоє. З них добуваються дорогі ліки. Птахи тут тих же порід, що й в Європейській частині Союзу; в Усурійськiм краю поводяться фазани, полювання на яких заборонено. Риби поводиться багато і рибальство на Амурі є один із головних промислів, особливо під час ходи „Кети“.

Шляхи

Пункти, що населені на морському побережжі, обслуговуються рейсами радянської торгової флоти й парусними шхунами. На Усурі й Амурі існують пароплавні шляхи. Від Владивостока через Хабаровськ на Читу й далі в Сибір проходить залізниця. Від ст. Угольна йде вітка на Сучан, де є великі кам'яновугільні штольні. Від м. Микола-Усурійського через ст. Гродеково лежить заліз-

ниця в Китай на Харбін і далі через Мань-журию на Читу. Починається спорудження невеликої (мало не 135 в.) залізниці від села Турій Ріг на озері Ханка до ст. Манзівка поблизу м. Миколо-Усурійська. Ця вітка з'єднує з магістраллю прикордонню з Китаєм місцевість де розташовані нові переселенські вчастки й полегшить заселення руської території на південь озера Ханка.

Хліборобство

Головна праця селян в Примор'ї—хліборобство, за виключенням мешканців тих селищ, що розташовані в пониззі Амура, де населення виключно їснує від рибальства та лісового промислу. Із збіжжів сіють ярове та озиме жито, пшеницю, гречку, просо, чумизу, кукурудзу, ячмінь, овес, китайські боби, горох, льон, коноплю. Сажать тютюн і не тільки простий сорт, але й цигарковий. Останні роки все більш і більш розвивається засів китайських бобів та рижу. Із рижових полей збирають мало не 350 п. урожаю, з засіву в 6 п. Засів рижу в Примор'ї чекає велика майбутність. У Ханкайській низині (біля озера Ханка) починаються висушительні й зросительні роботи на площі в 250.000 гектарів. Підготовлюються переселенські вчастки спеціально для засіву рижу, які даватимуться на особливих умовах. Засівали риж раніш тільки корейці, тепер же це робить і місцеве населення. З початку

праця в незвичних умовах, у воді лякає, але потім до неї привикають. За добрі врожаї вважають збір з десятини: пшениці—90—100 п., яриці—80—90 п., вівса—100—110 п., ячменю—90—100., гречки—80 п., картоплі—800—900 п. Пересічно врожаї дають: пшениця—55 п., яриця—50 п., овес—70 п., ячмінь—45 п., гречка—40 п., картопля—400 п. з десятини. Корейці й китайці оброблюють поля та сіють на грядки, залишаючи широкі міжгряддя, які двічі або тричі улітку проорюють, а засів поляють та підкопують. Урожай буває вище, ніж при звичайному способі оброблення. Місцеве населення починає пристосовувати у цю грядкову культуру, і врожаї в них підвищуються. Неврожаї бувають або від літніх затяжних дощів під час дозрівання та збирання, або коротких zalивних, коли горішні річки заливають засіви.

Землю тут не угноївають, відпочити під парюю не дають і протягом низки років орють і сіють, час від часу міняючи засів жита та пшениці на гречку. Коли земля перестає родити, її занедбують і підіймають нову. Таке хижацьке ставлення до землі можливе тільки там, де є земельні лишки.

Роля тракторів

Для підймання цілини запрягають у плуг дві пари волів або міцних коней. Останнього часу почали при підйманні цілини й толоки вживати трактори Фордзон й Клетрак. Роля

тракторів тут величезна і тракторизація що-року буде збільшуватись. Трактори вживаються також тепер при підготуванні переселенських участків. Коли устаткується спеціальне машинове (тракторне) товариство, трактори видаються останнім на пільгових умовах, а також припускається замість виплати грошей за трактор, відроблення трактором певної кількості десятин на підготування переселенських участків протягом 2-х років.

Городництво та садівництво

В городах добре родиться вся городина. Промислове городництво розвито поблизу міст. Звичайно, городництвом займаються корейці та китайці. Крім звичайної городини, вирощують різні сорти баклажанів, гарбузів, динь, кавунів. Вирощування високосортного тютюну дало добрі наслідки. Останнього часу почало розвиватися садівництво. У відлогах гір, в низинах річок культивується виноград. У лісах ростуть дикі груші, яблуні усурійські, дикий виноград. Взагалі можливість для дальшого зросту садівництва є.

Сіножать

Від літніх дощів та розлива річок часто гинуть сіножаті. Сіно, що в пору не збирається—загнивається. Тому тут поспішають зібрати сіно, а де-які господарі складають сіно в стіжки на особливі підпірки, щоб стіг не стояв у воді, а сіно добре провітрювалось. За сіножатями треба добре доглядати.

Скотарство

Скотарство в Примор'ї до війни було дуже розвинуто, але за час війни заглохло. Райони, де умови для скотарства найкращі це—побережжя моря, Пос'єт та пониззя Амура з широкими горішніми пасовиськами.

Ціни на коней, в зв'язку з великим попитом на них з боку переселенців, піднялись від 150 до 250 крб. пересічно за штуку. З боку Переселенського Управління вживаються заходи до придбання коней для переселенців в Забайкалля через кооперацію. Переселенцям надається пільговий проїзд та право на пільговий провоз худоби до ст. Каримської та Урульги, де провадиться заготівка коней.

В минулому році Забайкальська худоба в перший раз була доставлена безпосередньо в переселенські райони. Ціна на коней була від 128—200 крб.

При проїзді через Іркутськ треба буде довідатись на переселенському пункті про ціни на коней, де буде провадиться закупка їх в 1928 році, а коли і доведеться, то придбати по дорозі потрібної худоби. Пільговий літер на проїзд та на провіз придбаної худоби видасть переселенський пункт. Рогата худоба там місцевої породи або помісь з симентальською, голяндською або руською породою.

Свині переважно дрібні. Вівці тільки починають поширюватись. Попит на овець великий, а ціни високі (15—25 крб.).

Утримання худоби погане; помешкання холодне, іноді під навісам або зовсім під відкритим небом в загонах. Пасеться худоба на вигонах з квітня по жовтень.

Бджільництво

Бджільництво в Приморщині в округах Владивостоцькій, Хабаровській користується. Тепле та вогке літо, багато рослин в цвіту, дерев та чагарника сприяє розвиткові бджільництва.

Збір меду з вулика від 1¹/₂ до 5 пуд. Ціни на мед від 5 і більше крб. за пуд. Є багато селянських пасік в 200—300 вуликів, дають гарні прибутки.

Промисловість

Основні галузі промисловости Примор'я такі, лісова промисловість, вугільна (на Сучані недалеко від Владивостоку залягає кам'яний вугіль), золота промисловість (в Миколаївській окрузі), сріб'яна, свинцьова промисловість, рибна промисловість (Владивостоцька та Миколаївська округа).

Рибальство

По Амуру та його притокам населення займається рибальством. З травня по жовтень, коли риба викидає ікру (кет, горбуша), населення бере на оренду вчастки ріки, ловить рибу в себе на місці, або об'єднуючись в артілі уходять на заробітки на державні або інші рибні промисли. Заробітки від рибної промисловости бувають великі.

Місцеві річні риби: сазан, карась, щука, сом, лещ, ловлять їх на протязі всього року переважно для власного споживання.

Лісна промисловість

В лісових районах округ Приморья проводиться великі лісові розробки Державними трестами „Дальліс“. Ліс переважно збувається за кордон. На цих лісових розробках поселення, сільське населення має гарні заробітки.

По Амуру та Усурі населення займається також заготовкою дров для пароходів, а також для залізниць.

Полювання

Скрізь, де є пушні звіри, населення займається полюванням, цінними та прибутковими з'являється шкурки соболя, білки, лисиці, тхора, дикої кози то-що. Ведеться також палювання і на ведмедя та тигра. Цінність та якість шкури залежить від часу, коли забито звіра та від того, як з нього знята шкура. Шкура тигра коштує 75—300 карбованців, ведмедя 25—50 карбованців, лисиці 15—125, соболя 100 карб. і більше, білка 1 р. 35—1 р. 50 к. Полювання також провадиться і на шугарів, рябчиків, фазанів, на яких охота на де-кілька років обмежена. Спілка мисливників постачає мисливців зброєю, припасами, а також допомагає збутом.

Кустарна промисловість

Кустарна промисловість серед населення розвинена слабо. Кустарів мало, а потреба в них велика. Більш всього розвинено бондарну промисловість, яка обслуговує рибну промисловість. Займаються також виготовленням возів, колес, обіддів, лопат то-що. Переселенці кустарі можуть мати тут гарні заробітки. Взагалі кустарні заробітки можуть дати тут гарні прибутки.

Скільки землі надається переселенцю в Примор'ї

Для переселенців Примор'ї встановлена земельна норма в $5\frac{1}{2}$ гектарів вдобної землі на 1 їдця, що складає в середньому на двір 25—30 гектарів. До вдобної землі зараховується вся придатня до обробки земля та сіножаті; на вчастки, що їх призначено буде для посіву рижу, буде встановлено окрему норму. Переселенські вчастки складаються з земельних лишків тутешнього населення та колишн. казачого населення, які лишки виявляються при переведенні землевпорядження, а також при перевпорядкуванні старих вимежевок переселенських участків та на держфонді.

Усіма переселенськими справами на Дадекому Сході керує переселенське управління в м. Хаборовськім. У Владивостоцькій та частині Хабаровської округи справами переселення керує приморська переселенська партія в м. Владивостоці.

Безпосередньо зачисленням, оселенням, впорядкуванням переселенців керує завідувач оселенням та впорядкуванням переселенців в окремих переселенських підрайонах. До цих завідателів підрайонами ходакі та переселенці повинні безпосередньо звертатись у всіх справах переселення.

А. Переселенські підрайони Владивостоцької округи такі:

1. Побережний—м. Владивосток. До цього підрайону належать райони: Посаєтський, Шкотовський, Сучанський та Ольгинський, що належать до Владивостоцької округи, й Советський район Хабаровської округи (від Владивостока 1000 верст).

2. Никольсько-Усурійський в м. Никольсько-Усурійськ. До складу цього підрайону належать Михайловський, Покровський, Гродековський, Ханкайський, Суйфунський, Чернигівський, Іванівський райони Владивостоцької округи.

3. Спаський підрайон на ст. Євгенівка (Спаск) Усурійської залізниці.

До складу цього підрайону входять райони: Спаський, Яковлевський та Шмаківський Владивостоцької округи.

Б. Переселенські підрайони Хабаровської округи такі:

4. Іманський на ст. Іман, Усурійській заліз. До складу цього підрайону належать Калінінський район Хабаровської округи.

5. Хабаровський підрайон в м. Хабаровськім. До складу його відносяться райони: Ленінський, Михайло-Семенівський, Некрасовський.

Зі складу цього підрайону передбачено виділити:

6. Біробіджанський підрайон на ст. Тихонья, Усурійської залізниці.

В перелічених переселенських підрайонах Примор'я відчиниться зараховування на знову утворені вільні вчастки й на заповнені вчастки попереднього утворення. Відомости про те, в яких підрайонах Примор'я буде провадиться зараховування, будуть видаватися на Іркуцькому Переселенському Пункті, при якому відчинено Інформаційне Бюро для ходаків і Показовий Музей по Далекому Сходові. В цьому Бюро необхідно всім ходакам зареєструватись для подальшої відправки їх до одного з Переселенських підрайонів Амура, Примор'я або Забайкалля.

Ходакам слідує звернути особливу увагу на відчинені спеціально для засіву рижу й змішаного господарства (риж та інші культури) в Приханкайській Низині в Спаському підрайоні—степові вчастки, й лісові вчастки—Оборської дачі в Хабаровськім підрайоні.

ЗАБАЙКАЛЛЯ

Округи Сретенська та Читинська

Забайкалля (раніш Забайкальська область) складається з округ Сретенської і Читинської. Площа, яку займають ці округи, велика—260.450 кв. верств. Населення тісне. В Читинській окрузі—292.917 люд., в Сретенській—181.970 люд. Місцевість переважно гориста. Гори досить високі—досягають до 2 верств. Між горами, по річках, є багато долин різної величини, які придатні для хліборобства і скотарства, яке тут розвинено. Забайкальська порода коней розповсюджена на всім Далекім Сході. Північна частина Забайкалля холодніше, суворіше південної. Є місця так званої вічної мерзлоти, де не всі хліба визрівають. Багато річок. Головні з них: Селенга, Аргунь, Шилка, Інгода, Онон. Зима довга, холодна, мало сніжна. Одлиги не буває. Стужа людьми й худобою переноситься легко, тому що повітря сухе і вітрів не буває. Дрібні річки та озера зимою промерзають до дна.

Весна не дружна. Великі річки очищаються від льоду тільки в половині травня. Перший підножний корм появляється не раніш 1 червня, навесні дощів мало, весняної поводи майже ніколи не буває; літо до 1—15 серпня жарке. В другій половині

літа падають великі дощі. Від дощів часто річки виходять з берегів. Розливи.

Дощі в червні та серпні де-коли заважають сіножаті та жнивам.

З половини серпня ночами починаються заморозки та іней (наморози), осінь з кінця серпня до жовтня—тиха, ясна. Грунт різний: суглинки, супес, мулковато-пісчаний, чорноземовидний, попадається кам'янистий, глинистий, пісчаний, торф'яно-перегнойний та солончакуватий.

Більша частина Забайкалля лісиста. На південь від р. Шилки місцевість безлісна, місцями гола, гориста степ. З чатинних порід листвяниця, сосна, піхта, ялина та кедра. З листвяних пород: береза, осина, тополь, верба, черемуха. З кустарників: ерник (дрібна береза), ракітник, жімолюсть та інш. З ягідних: голубиця, брусника та інш.

Трави різні, з них багато поживних для худоби: гострець, чарники та інш.

Головне заняття—землеробство та в деяких місцях скотарство. Сіють переважно: ярицю (ярове жито), овес, пшеницю, ячмінь та гречку. Озиме жито сіють дуже мало.

На нових землях урожай завжди вищий ніж на старих.

Скотарство є необхідним та головним заняттям для всього сільського населення Забайкалля. Розводять коней, коров, волів, овець, коз та свиней. Худоба в Забайкаллі виключно місцевої породи, звична до місцевого клімату та місцевих умов.

В справі постачання переселенців Далекого Сходу кіньми—Забайкалля має велике значіння: заготівка коней провадиться через кооперацію. Організовані пункти заготівки коней (в Урульзі, Каримській та інш. місцях). Крім того з минулого літа (1927 р.) Забайкальські коні по Шильці та Амуру почали партіями посилатись безпосередньо до районів оселення Амура та Примор'я.

Переселенські вчастки старої та нової заготівки є в Сретенській та Читинській округі.

Обмежуємось цим коротким описом Забайкалля, тому що переселенці України до цього часу жили в Забайкаллі.

Одначе за відомостями, що маються в сучасний мент за Читинську округу, в прикордоній з Монголією південній частині Забайкалля, переселенський фонд, що заготовлюється там, вельми підходить для заселення його українцями.

По кордону з Монголією в Кирінському районі підготовлено для переселенців коло 6000 долей, з яких в цьому році буде відчिनено для залічення 1000 долей. Грунти—темно-каштанові супіски, місцями й черноземи. По цілині збір в 240—250 п. з десятини.

Врожаї сталі при організації зрошення. В літку 1928 року буде приступлено до спорудження зрошувальної системи.

Крім хороших ґрунтів, Кирінській район має досить лісів, що покривають гори поблизу від переселенського фонду.

Кирінський район знаходиться напівдень від Чити-Дарасун, Забайкальської залізниці, в 275 кілометрах. Вся дорога проїзжа на конях та автомобілях. Передбачається влаштувати автомобільне сполучення для перевозки ходаків та переселенців в Кирінський район.

Переселенську справу в Забайкаллі веде Забайкальська переселенська партія в м. Читі, яка підлягає Далеко-східньому переселенському управлінню в м. Хабаровську. Зачисленням та оселенням переселенців безпосередньо відають Завідуючі оселенням та влаштуванням переселенців в переселенських підрайонах: Читинському в м. Читі (переселенські вчастки Читинської округи) та Бушулейському на ст. Бушулей, Забайкальської залізниці (переселенські вчастки Сретенської округи).

За всіма довідками, а також по всіх питаннях зачислення та оселення ходаки та переселенці повинні звертатись безпосередньо до цих завідуючих підрайонами.

Докладні відомості про відкриті для зачислення переселенські вчастки Забайкалля можна одержати на Іркутському переселенському пункті (м. Іркутськ), де є спеціальне довідкове (інформаційне) бюро для ходаків та показовий музей по Далекому Сходу. Всі ходаки повинні для дальшого проїзду (слідування) в переселенські підрайони Далекого Сходу зареєструватись на Іркутському переселенському пункті.

З М І С Т

	Стор.
Вступ	3
Амурська округа	13
Примор'я	30
Забайкалля	44

[K]

1919

N 19 2151